

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ובירורי יוחסין

נימוקי דין תורה זה מתוך הנפסק באחד מסניפי בית הדין בבני ברק ובקרית ספר (מודיעין עילית) בשבתו כבוררות וכבית הוראה לממונות במעמד שני צדדים, ע"י דיין יחיד או מותב תלתא

(תיק זה פורסם כבר בחוברות המודפסות של בית הדין)

תיק מס' 2592.

דין ודברים שנטען מאברך שלפני כמה שנים בהיותו צעיר מיד אחרי החתונה ונעדר כל אמצעים נשלח ע"י רבו לטיפולים אצל פסיכולוג בעיר אחרת, עקב בעיה בשלו"ב, והיה ברור שהוא לא יכול לעמוד בתשלומי הטיפול וזה סודר בין רבו לבין המטפל. אך כנראה שהיות והטיפול לא עזר כלל לאותה בעיה שעליה רצה הרב שיטופל, והיו רק שיחות כלליות "לשפוך את הלב" בלבד, הפסיק הרב לשלם. ובמשך הזמן הודיע הפסיכולוג לאברך פעם אחת שיש חוב. אבל האברך לא ראה חיוב לשלמו. וכעת שוב שוחחו והפסיכולוג אמר "אתה תעשה מה שאתה יכול ואני יעשה מה שאני יכול ונגמור את החשבון בינינו".

האברך טוען שלא היה מוציא כסף כלל ולא הולך לטיפול שעולה כסף, וזה היה ברור וידוע. האם חייב לשלם כשרבו היה אמור לשלם. ואולי יש חיוב מדין יורד, השאלה אם יש יורד בלי נהנה, כי הוא לא נהנה בכלל. והפסיכולוג מסתמא יטען שלבוא לשפוך את הלב זה עצמו עוזר לאדם ואנשים משלמים על זה ולכן נחשב נהנה ויש חיוב מדין יורד. ושאל כבר את הגרממ"ש ואמר לו שפטור, אבל לא פוסק בלי לשמוע את הצד השני. כעת רוצה לדון בטעמי ההכרעה הזאת. ודיין אחד אמר לו שחיוב "נהנה" הוא מה האדם בעצמו היה מוכן לשלם אילו היה מגיע אליו פסיכולוג הביתה לשיחה כזאת.

אחרי בירור כל הטענות ואין סתירות בין הצדדים הוכרע למעשה: דאופן כזה שאדם אחר התחייב לשלם לפועל במקום בע"ה וחזר בו האם בע"ה חייב, תלוי בסוגיא בב"מ דף קיב א ועי' מש"כ בפסקי דין ירושלים כרך טו עמ' שכ. ולמעשה ודאי שבע"ה חייב.

ואילו נשכר למלאכה מסויימת ועשה אחרת, ה"ז מק"ט ופטור. אבל בנידון פסיכולוג שהמשיך לנסוע אליו מדי שבוע לטיפול אחרי ששם לב שזה לא עוזר לעצם הבעיה, הרי לא יכול להיות שנפטור בטענת מק"ט על מה שטופל אחרי שכבר ידע שזה לא אותו טיפול שהתכוין בהתחלה. לכן הרב שהתחייב באמת פטור ממה שלא שילם, כי מבחינתו דיבר על ענין אחד, וזה לא קיבל ומאז שנודע לו הרי הפסיק, ויתכן שיכול לתבוע בחזרה גם את מה ששילם.

ומדין נהנה בדבר שלא היה רוצה, הרי זה הדין של צבעו שחור כשבקשו לצבוע לו אדום, ששחור ודאי לא היה רוצה, ואעפ"כ יש חיוב תשלום נהנה מה שהשביח המחיר מצמר לא צבוע. ורק ביכול לומר לו טול עציך ואבניך פטור מלשלם. ובדבר שההנאה אינה ממשות שאפשר ליטלה נשאר חיוב אפילו שברור מראש שלא רוצה את ההנאה הזאת אלא הנאה אחרת.

אבל זה דבר שיש לבררו מבחינת המציאות, ולא מבחינת ההלכה, האם יש באמת נהנה למי ששופך ליבו לפני פסיכולוג בלי שזה מביאו למעשה לשום תועלת בחיים. יתכן שרק הפסיכולוגים טוענים שכך, וע"ז גובים כסף, אבל הפונים אליהם בדרך כלל מתכוונים לתועלת ספציפית, ומי שלא מצליח לקבל תועלת מאוכזב ומתחרט על התשלום. אולם יתכן שגם אנשים מבינים שיש בזה תועלת ומשלמים ע"ז בכוונה. ואם המציאות היא כהצד השני יש לברר כמה אנשים משלמים על כזאת הנאה. ולא כמה השואל המסוים היה מוכן לשלם. כי ערך הדבר הוא לפי השוק ולא לפי מה שטוען הנתבע עצמו שודאי יאמוד את זה בפחות.